

Шевчук О.Р. Шляхи систематизації законодавства України про фінансові послуги// Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: збірник тез наукових доповідей VII Міжнародної науково – практичної конференції молодих учених (м. Луцьк, 25 – 26 березня 2011 року)/уклад. О.В. Жишко, А.М. Сур'як, І.Ф. Урина – Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. – С. 142–144.

Ящищак О.Р.

Викладач кафедри
правового регулювання
економіки та
правознавства
Юридичний факультет,
ТНЕУ

ШЛЯХИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ.

Особливості економічних відносин, що складаються на ринку фінансових послуг, зумовлює і характер законодавчих актів, що регламентують правовідносини фінансових посередників. Закони – регулятори ринку фінансових послуг характеризуються тим, що вони містять норми, що відносяться як до публічного, так і до приватного права. Виникає запитання: до джерел якої галузі права належать дані закони, можливо вони становлять окремий міжгалузевий інститут?

Проблематика правового регулювання фінансових ринків широко обговорюється у науковій літературі. Зокрема у працях О.А Данильчука, П.Т.Геги, М.І.Савлука, В.П. Ходаківської, М.М.Агаркова, А.Б.Альтшуллера, М.И.Брагінського, В.П.Грибанова, Л.Г.Ефімовой, Р.Давида, К.Цвайгерта, Дж.Гольда, Ф.Вуда, Ф.Канна, Г.Бермана, Дж.Фридланда, Р.Циммерманна, И.Шихата та ін.

З погляду предмету регулювання, закони, які регулюють відносини на ринку фінансових послуг поділяються на три групи:

1. Закони, які здійснюють комплексне регулювання ринку фінансових послуг: Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України.

2. Закони, що стосуються регулювання діяльності професійних учасників, що надають окремі види фінансових послуг: Про Національний банк України, Про банки і банківську діяльність, Про страхування, Про кредитні спілки, Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), Про організацію формування та обігу кредитних історій, Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю, Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати, Про недержавне пенсійне забезпечення, Про цінні папери та фондовий ринок Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні, Про систему валютного регулювання і валютного контролю, Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті, Про фінансовий лізинг, Про платіжні системи та переказ коштів в Україні.

3. Закони, спрямовані на формування адекватного правового середовища безпосередньо пов'язані з регулюванням відносин на ринку фінансових послуг: Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень, Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців, Про ліцензування певних видів господарської діяльності, Про режим іноземного інвестування, Про інвестиційну діяльність, Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Зазначений перелік законів не є вичерпним, проте, перераховані закони, по суті, зумовлюють те, яким чином будуть сформульовані норми спеціального законодавства, що безпосередньо регламентує форми і порядок надання фінансових послуг. Аналіз законодавства України, яке регулює процес надання фінансових послуг, дає можливість сформулювати його основні ознаки:

1. Множинний характер – в даній статті зазначено 25 основних законів, перелік яких доповнюють безліч підзаконних нормативно – правових актів.

2. Різноманітність – закони регулюють діяльність різних учасників ринку фінансових послуг.

3. Міжгалузевий статус – законодавство в сфері регулювання ринку фінансових послуг містить норми різних галузей права.

4. Комплексний характер – законодавство включає як приватно правові так і публічно правові елементи.

5. Відсутність єдиного кодифікованого нормативно – правового акту.

Проаналізувавши основні особливості законодавства в сфері фінансових послуг, а також правовідносин суб'єктів ринку ми спробуємо дати відповідь на запитання, поставлене автором даної статті: до джерел якої галузі права належать дані закони? Відповідь – до різних, дані норми права становлять особливий міжгалузевий інститут. Нажаль не існує окремої галузі права – «Право фінансових послуг» проте це не виключає можливості існування окремої галузі законодавства – «Законодавство про фінансові послуги». Адже на думку О.Ф.Скакун, у системі законодавства нормативно-правові акти об'єднані за галузями законодавства, які поділені на інститути законодавства. Галузі законодавства створюються як з урахуванням галузевого принципу, так і без його врахування: галузь законодавства може містити норми різних галузей права (комплексні галузі) або створюватися на підґрунті інституту або підгалузі права. Можливим є варіант, коли галузь законодавства існує без галузі права (митне законодавство та ін.).[2; с. 251]

Число галузей законодавства перевищує число галузей права. Так, у Росії в 1996 р. розроблений загальноправовий класифікатор. Він охоплює 38 галузей законодавства, 7 галузей державного життя (суд, прокуратура, юстиція та ін.), комплексні галузі законодавства, які представляють собою норми кількох галузей, що регулюють різні за своїм видовим змістом відносини, наприклад, законодавство про сільське господарство, законодавство з загальних питань господарської діяльності та ін. [2; с.254]

«Законодавство про фінансові послуги», як окрема галузь законодавства поділяється на інститути та окремі законодавчі акти. Структурні елементи галузі законодавства класифікуються за наступними критеріями:

1. за предметом правового регулювання (галузевий) виділяють: страхове законодавство, банківське законодавство, кредитне законодавство, валютне законодавство та ін.

2. за юридичною чинністю актів (субординаційний) виділяють: закони, укази, постанови уряду, нормативні акти місцевих органів влади та ін.

Як уже було сказано, особливістю законодавства про фінансові послуги є його множинність та різноплановість, окремими сегментами даної законодавчої групи є страхове законодавство, банківське законодавство, валютне законодавство, кредитне законодавство та ін. В той же час не можна не відзначити того, що законодавчі акти, прийняті після 2000 року відображають тенденцію до універсалізації ринку фінансових послуг. Тому прийняті в останні роки акти так чи інакше стосуються одночасно декількох сегментів ринку фінансових послуг. Для прикладу можна назвати федеральний Закон США «Про модернізацію фінансових послуг» (Financial Services Modernization Act), що допустив операції банків як на ринку цінних паперів, так і на ринку страхових послуг. Таким чином, цей закон по суті перекинув місток між різними, раніше розділеними «вогненним валом» («fire wall» - за образним виразом законодавців і практиків США) секторами фінансового ринку.[3]

У Великобританії питання надання всього комплексу фінансових послуг на всіх сегментах ринку регламентуються в рамках єдиного законодавчого акта Закону про фінансові послуги і ринки (Financial Services and Markets Act), що замінив собою Закон про фінансові послуги 1986 року. Як вже наголошувалося, даний акт практично повністю охоплює весь спектр правовідносин, які опосередковують рух грошового капіталу. Його положення застосовуються відносно банків, будівельних товариств, страхових компаній, товариств взаємного кредитування, інвестиційних і пенсійних посередників, фондових брокерів, операторів ринку похідних фінансових інструментів.[4]

Список використаних джерел:

1. Laulajainen R. Financial Geography. A Bankers View. Gothenburg School of Economics & Commercial Law. Gothenburg. Sweden. 1998. p.46
2. Скакун О.Ф. "Теорія держави і права" — Харків: Консум, 2001. — 656с.

3. Financial Services and Markets Act. Public General Acts. 2000, Ch.8
4. Financial Services Modernization Act, 1999. 106-th Congress, H.R. 665
5. Директива Ради 93/22/ЕЕС від 10 травня 1993 року щодо інвестиційних послуг в сфері цінних паперів// Official Journal L 141, 11.06.1993, р. 0027